

Rapport från digital föreläsning av arkeolog Andreas Emilsson 2021-02-03 – en sammanfattande bild av några av de senaste årens arkeologiska undersökningar i Kronobergs län.

Denna föreläsning var från början planerad till vårt årsmöte i mars 2020 men blev då uppskjuten pga coronapandemin. Då pandemin fortsätter genomför vi nu föreläsningen digitalt istället, och det är premiär för föreningen med en sådan aktivitet. Vi var 16 personer som lyssnade på föreläsningen. Föreningen går nu in på sitt **20:e år - dvs ett jubileumsår** – och vi startade med att titta på en bild från en tidningsartikel i Smålandsposten från slutet av augusti 2001, där bl.a. PO Petersson och Tommy Engström är fotograferade ute vid gravfältet vid Lilla Fjäll på Kronobergshalvön vid föreningens start.

Undersökningar utefter E4:an

E4:an skulle breddas och **2017** undersöktes därför ett smalt parti (16-20 m brett) i västra kanten av Ljungby. Enligt en gammal 1600-tals-karta ska här tidigare ha funnits en kanal, dvs mer vatten i tidigare skeden. Vid undersökningen fann man tecken på en boplats med spår från mesolitikum (jägerstenålder), yngre bronsålder och äldre järnålder i form av härdar och gropar. Också 36 flintafynd från mesolitikum med bl.a. mikrospånkärna. Dessutom undersöktes två misstänkta gravar med bara 1 m i diameter, som var flacka med bara 1-2 stenlager. De visade sig vara helt fyndtomma och utan ben. Kol kunde datera dem till yngre bronsålder-äldre järnålder. Då de var så vällagda bedömdes de ändå kunna vara gravar – kanske kenotafer – som en slags minnesanläggning efter någon som dött på annan plats?

2018 fortsatte undersökningar längre norrut utefter E4:an där två platser valts ut alldeles där E4:an korsar Lagaån. På platsen strax söder om Lagaån hittades i en kokgrop (som dateras till c:a 7 000 f. Kr.) mycket mesolitisk flinta och dessutom mycket hasselnötsskal som kunde dateras till senneolitikum (sen bondestenålder). Märkligt att dessa fynd hittas i samma grop.

På platsen vid norra sidan om ån kunde en grop dateras till 7 500 f.Kr. dvs bland de äldsta befolkade platserna i länet. Här hittades 900 fynd bl.a. en konisk kärna i kvarts – något mycket speciellt! Det mesta var från mesolitikum men också en del från neolitikum i form av t.ex. tvärpilar. Här deltog en del av föreningens medlemmar vid rutgrävningen.

Den 3:e platsen som undersöktes var ytterligare något norrut där E4:an korsar Toftaån och där undersöktes en ”stenig kulle”, som vid förundersökningarna inte var

så tydligt iögonenfallande förrän man började skrapa lite på ytan och gjorde fynd av flinta. Till denna plats fick arkeologerna ta sig med kanot! Även här deltog en del föreningsmedlemmar. Här fann man 8 000 litiska fynd (bearbetad sten) där huvuddelen var mesolitisk. Dessutom ett stort keramikmaterial (c:a 1 500 bitar) av gropkeramisk art (dvs mellanneolitikum), som dock inte avspeglade sig i stenmaterialet, vilket förbryllade. Här fanns också spår av järnframställning, mynt från 1700-talet och en sentida militär bunker – dvs spår

Andreas Emilsson vid Toftaån.

från många tidsepoker! Platsen ligger nära sjön Flåren och här

vid Toftaån har tidigare funnits ett vattenfall. Fasta ålfisken finns belagda här enligt en 1700-tals-karta och ålen har säkert varit en naturlig dragningskraft under många tidsepoker.

Stenmaterialet på ovanstående platser vittnar om, att människorna som varit här, haft kontakter både västerut med Laholmsregionen via Lagan men också österut via Helgeå-Mörrumsån till Hanöbukten. För detta talar fynd av Kristianstadsflinta och mikrospånkärna av kvarts. En intressant kunskap från inlandsarkeologi.

Bredviksgraven

Bredvik 2018

Inför byggandet av den nya stadsdelen Bredvik vid Norra Bergundasjön i Växjö så gjordes en arkeologisk undersökning. Man har här den största kända mesolitiska boplatserna i denna del av länet (norr om Åsnen). Fynden var många (1 600 st) vid slutundersökningen i form av flinta,

kvarts (mikrospån) och porfyr. Vid förundersökningarna hade inga fynd gjorts. Vid slutundersökningen identifierades på ett ställe en svagt mörk nergrävning med lite brända ben. Efter analys av dessa ben visade det sig vara från en man 18-44 år gammal som begravts omkring 4 000 f. Kr. och således den äldsta daterade

människograven i Småland. Vid denna tid jordbegravdes de flesta men kremering skedde alltså ibland.

Här undersöktes också ett skadat röse uppbyggt av skärvsten (eldpåverkad sten). Man hittade brända sädeskorn av emmervete och korn som kunde dateras till mellersta bronsåldern. Dessutom hittades brända ben från en kvinna 18-44 år samt ett barn och dessa hade begravts under förromersk järnålder. Man hittade också en keramik kopp som kunde dateras till romersk järnålder. På keramiken gjorde keramikexperten Torbjörn Brorsson en sk ICP-analys för att se om leran kom t.ex. från "vår lertäkt" på Telestadsområdet. Dock visade analysen att leran kom från Halland. Sammantaget kunde påvisas aktiviteter under 1 200 år i detta röse!

Snapperisskogen i Räppe sommaren 2019

Här undersöktes ett stort, komplext sammansatt område bestående av fossil åkermark, boplatstyr och gravar. Boplatsen var integrerad i den fossila åkern. Flera treskeppiga hus kunde lokaliseras med datering från förromersk järnålder till folkvandringstid.

Två stora rösen undersöktes och båda innehöll varsin hällkista. I båda hittades flintdolkar/spetsar och de var hårt använda. En av dem var slipad, sannolikt för att efterlikna metall enligt bedömning av arkeolog Bo Knarrström. Dateringarna av hällkisterösen landade i senneolitikum-äldre bronsålder dvs i skedet när metaller började introduceras. I ytterkanterna av rösen hittades äldre spår från 2 200- 2 000 f. Kr. Man kunde också identifiera flera sekundärbegravningar med bendepåer från äldre järnålder ända till folkvandringstid. Man kunde också urskilja att rösen i olika skeden blivit ombyggda/utbyggda. Boplatstyrorna hade "tagit hänsyn" till gravarna och inte "inkräktat" på dem.

En liten kistliknande konstruktion som under fältarbetet diskuterades vara ev. barngrav (?) bedömdes nu troligen ha en koppling till matberedning - kanske en konstruktion för rökning av mat? Kistkonstruktionen var omgiven av en mängd brända djurben och också av härdar där röken kanske letts in i den lilla kistan.

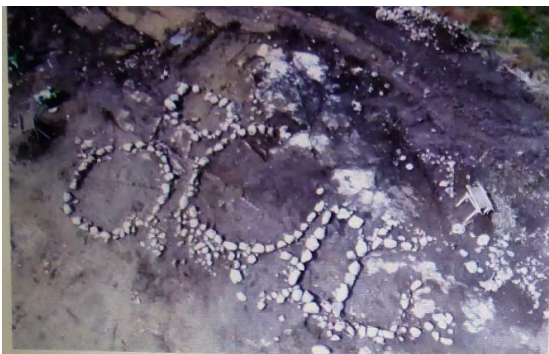
Öjabymotet/Nylanda sommaren 2020

Ett stort område med 3 km längd väster om Öjaby utefter västra kanten av Jönköpingsvägen undersöktes. I förväg hade identifierats fossil åkermark och gravliknande röjningsrösen. Man kunde nu hitta tre boplatssområden bl.a. ett hus 15 m långt och 3,5 m brett. Här hittades offerdepåer av brända sädeskorn (emmervete och naket korn) i flera av stolphålen då man provtog med makrofossil. Boplatsen hade spår från många tidsperioder alltifrån senneolitikum till järnålder. Intill denna boplatssyta undersöktes ett skärvstensröse (grav?) med mycket lite fynd. Det hade en liten central stenkrets och där hittades två neolitiska keramikskärvar och utanför i röset hittades endast 9 ytterligare keramikskärvar från äldre järnålder. Man hittade enstaka avslag.

Ett ytterligare s.k. "krönröse" på en liten bergshöjd undersöktes. Det hade en diameter på 13 m. Här hittades endast 0,2 dl brända ben i botten och det var en blandning av människa, hjortdjur och nötkreatur. Dessutom hittades en mesolitisk pilspets, 5 glaspärlor, slipstenar och avslag. Anmärkningsvärt var fyndet av ett c:a meterstort, flyttbart, platt block i röset med många skålgropar.

Ett tag trodde man sig hitta en hällkista men den visade sig vara ett sentida militärt värn anlagt i röset. Man hittade också en liten gjuten konstruktion såsom en kista som innehöll en hundgrav c:a 20 år gammal.

Inom en annan yta kunde 5 stensättningar omringa och på en stenhäll undersökas. Tre var ovala och två rektangulära och 4 intakta gravgömmor i urnor med brända ben kunde hittas. Man har bedömt att det är ben från vuxna människor. Två bronsringar hittades också. På stenhällen hittades en normalstor skålgrop. Mellan stensättningarna hittades Östersjökeramik nerstoppad som att någon under 1100-talet ville knyta an till förfäderna med den aktiviteten. Under detta lilla gravfält hittades keramik från trattbägarkultur dvs från den tidiga bondestenåldern.

4 mer intakta krukor med ben. Varje kruka verkar innehållit delar från en individ. Vuxna, ev en kvinna. 2 bronsringar i krukorna på bilden. (högsta mängd ben 411 g). Totalt över 6 kg. Ben daterade från tre sammanhang daterade till 897-548 f.Kr

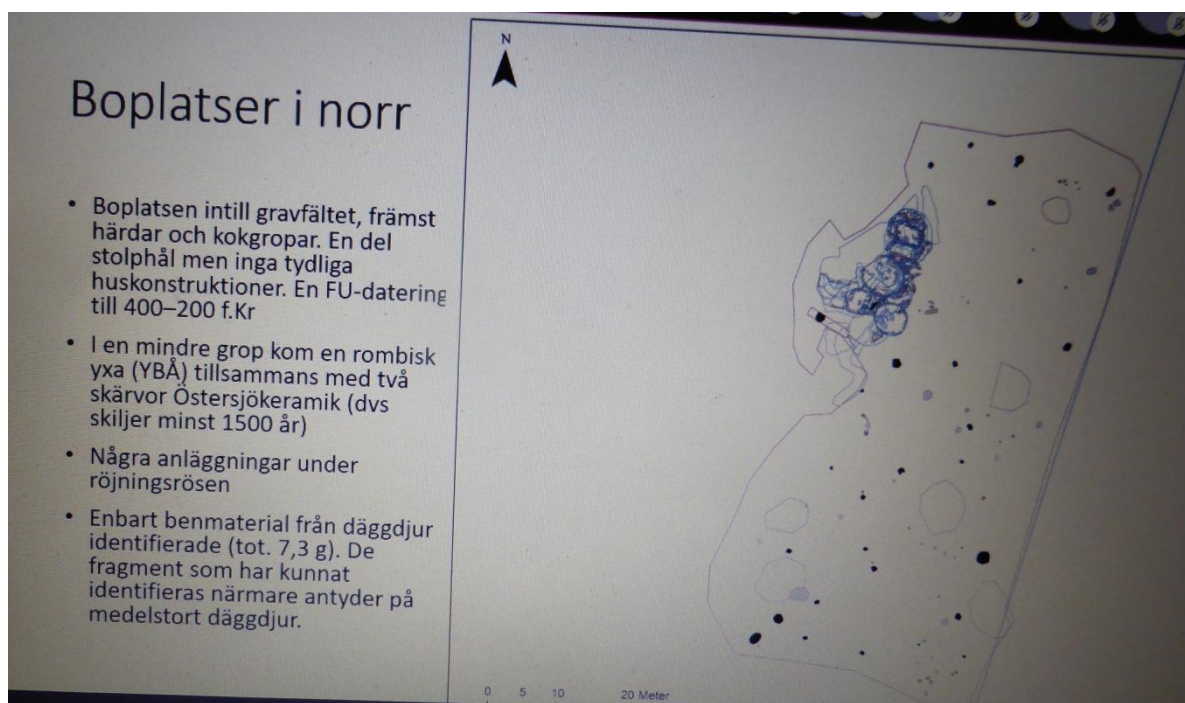
Lager i stensättningarna med mer spridda ben, delvis från urnorna, några få djurben.

Stenpackningarna runt om innehåller brända ben från människa och i några fall lite djurben. Samtliga individer vuxna. Östersjökeramik!

Ytterligare en stensättning på en stenhäll undersöktes. Man tolkade konstruktionen som att man velat "kläda in berget". Här hittades brända ben och keramik från äldre järnålder. Andreas diskuterade svårigheterna att skilja röjningsrösen från gravar. Sten på en berghäll kan vara uttryck för att man ville få del av bergets kraft och oändlighet. Se foto nedan.

I områdets norra del hittades spår av en boplats nära det lilla gravfältet. Se foto nedan. Främst var det härdar och kokgropar. Där hittades i en och samma grop en rombisk yxa från yngre bronsåldern tillsammans med två skärvor Östersjökeramik dvs fyndsorier med en tidsskillnad på c:a 1 500 år!?

Till sist berättade Andreas om en **undersökning 2017-2018 i korsningen Kronobergsgatan-Norra Järnvägsgatan i Växjö** där bl. a. tre källare kunde undersökas. En av dem bröt med "rutnätsmönstret" (rutnätsstaden anlades i mitten av 1600-talet). Denna källare var anlagd redan på 1200-talet och övergavs på 1400-talet. Här hittades spår av en säck med lin och en sädesbinge.

Vi avslutade med frågor och lyckönskade varandra till att ha kunnat genomföra vår första digitala sammankomst!

Vi tackade Andreas för en fin och skickligt genomförd föreläsning med t.o.m. filmiska inslag! Den gav oss en god överblick och sammanfattning av vad som hänt arkeologiskt de senaste åren i vårt län. Dessutom fick vi en bild av vad som händer under efterarbetet av en undersökning, och hur det blir när man "knyter ihop säcken". Som tack får han ett passglas, än så länge virtuellt, men så småningom också i verkligheten.

Tack
Andreas!

Nedtecknat av Per Andrén